

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бойка Ивайлова Чернева, УНСС

външен член на научно жури във връзка с публична защита за придобиване на ОНС „доктор“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“,

ПН 3.6 Право (Конституционно право)

въз основа на Заповед РД 38-547/18.11.2021г. изм. със Заповед РД 38-575/06.12.2021г.

на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

1. Данни за докторанта

Райна Руменова Георгиева е зачислена в редовна форма на докторантура със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ (СУ) по професионално направление 3.6 Право (Конституционно право) към Катедра „Конституционноправни науки“ на Юридическия факултет на СУ (РД 20-185/21.01.2014г.). Докторантката успешно е изпълнила дейностите, предвидени в индивидуалния учебен план и е отчислена с право на защита със Заповед № РД 20-856/14.06.2017 г. Във връзка с процедурата по защитата на Райна Георгиева е представила дисертационен труд на тема: „Европейският модел на конституционното правосъдие в XXI век и българският конституционен съд“, автореферат и други материали, имащи отношение към изготвянето на рецензии и становища във връзка с провеждането на публична защита.

Райна Георгиева е завършила Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, като е придобила образователната степен „магистър“ по право. Преминала е редица обучения и е получила допълнителна квалификация в областта на правото. Има професионален и експертен опит в Конституционния съд на РБ. Райна Георгиева упражнява

адвокатската дейност. Тя има и квалификация на медиатор, което допълва нейната юридическа компетентност.

В рамките на процедурата докторантката е представила редица публикации по темата на дисертационния труд, сред които се открояват заглавията: „Възможности за развитието на конституционното правосъдие във Великобритания“; „Децентрализация като тенденция за развитието на европейския модел на конституционно правосъдие“; „Ролята на конституционните съдилища в глобализиращият се свят - европейски перспективи“; „Достъп до конституционно правосъдие чрез съдилищата в Европейския съюз“; „Централизираният европейски модел на конституционно правосъдие в контекста на европейската интеграция“. Високата публикационна активност показва интерес към конституционноправни изследвания и научна дейност.

2. Данни за дисертационния труд

Представеният от Райна Георгиева дисертационен труд на тема „Европейският модел на конституционното правосъдие в XXI век и българският конституционен съд“ е в обем от 366 страници. В структурно отношение трудът обхваща: заглавна страница; въведение; три глави, разделени на параграфи, изводи и библиография, съдържаща 298 източника, 162 от които на чужд език. Цитирани и разгледани за решения на конституционните юрисдикции на Австрия, Белгия, Германия, Естония, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Полша, Португалия, Румъния, Словакия и др. В дисертационният труд широко е използвана практика на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека в рамките на Съвета на Европа. Трябва да се подчертае значението на емпиричното изследване, което Райна Георгиева използва като част от методологията на дисертационния труд. Това придава висока практико-приложна стойност на теоретичните изводи.

Темата на дисертационния труд е актуална и значима. Въпросът за еволюцията на европейския и българския конституционен модел е от значение за функционирането на правната система като цяло. В една материя, в която си взаимодействат юридически, политически и социални аспекти на основите на държавата и обществото, се прибавя и темата за европейските конституционни традиции през призмата на един добре оформен и цялостно развит модел на конституционно правосъдие в Европа. Историческият подход и

перспектива са подчинени на обосноваването на основните характеристики на посочения модел.

Особено актуален е въпросът за отношението между националното конституционно правосъдие и Европейският съд по правата на човека, както и балансирането на компетентността на конституционните съдилища на държавите членки и Съда на Европейския съюз.

Райна Георгиева е съумяла в една сравнително обемна област на конституционното право да съчетае различни гледни точки и да използва исторически, функционален, догматичен и сравнителноправен подход, за да достигне до теоретични и практико-приложни изводи за основните характеристики и тенденции в развитието на европейското конституционно правосъдие като предпоставка за анализ на еволюцията на българския конституционен съд.

2.1. В съдържателно отношение **въведението** на дисертационния труд разглежда значението и актуалността на темата, обекта и предмета на изследване. Подробно е представена използваната методология и използваните източници. Въведение са телминологични уточнения на основната юридически термини - „конституционен съд /конституционни съдилища“, „конституционно правосъдие и правораздаване“, „европейски модел“ и др. По този начин Райна Георгиева основава изследването на ясна терминология и предварително очертава обема на разглежданите правни понятия. От съществено значение е изясняването на понятието за модел, предвид неговия функционален и практико-приложен характер. На тази основа успешно са съчетани правнодогматичен и функционален подход – предизвикателство в изследвания в областта на правото.

2.2. **Глава първа на дисертационния труд „Възникване на европейския модел на конституционно правосъдие“** представлява исторически преглед и детайлен анализ на възникването на централизирания юрисдикционен контрол за конституционност в Европа. Разгледани са идеите на Ханс Келзен за конституционния съд и по този начин се възприема правният нормативизъм като идейна среда за оформянето на европейския модел на юрисдикционен конституционен контрол. Изложени са теоретичните идеи, които стоят в основата на европейския модел на конституционно правосъдие в контекста на континенталното право. Глава първа от дисертационния труд представлява методологична

основа за определяне на европейския модел на конституционното правосъдие през XXI век. Акцентът е върху неговата еволюция, но още тук авторът достига до основни теоретични изводи. Историческият подход е удачно използван за постигане на целите и задачите на изследването. Райна Георгиева не остава единствено на идейно ниво. Тя поставя въпроса за реализирането на идеите за конституционно правосъдие в Европа – функционален подход.

2.3. Втората глава от дисертационния труд „Европейският модел в началото на XXI век“ поставя и разглежда въпросите за отношенията между юрисдикции на различни нива. Обсъдени са отношенията между конституционното правосъдие в европейските държави и Европейския съд по правата на човека. Обърнато е внимание на „пресечната точка“ между конституционното правосъдие и Съдът на Европейския съюз, включително и моментите на конфликтност. В тази част от работата се поставят и редица актуални въпроси на българското конституционно правосъдие в съотношение с други видове юрисдикционен контрол, имащ конституционен характер. Съществено значение има направеното сравнителноправно изследване на конституционния юрисдикционен контрол в 18 държави. То успешно е използвано за да се аргументира значението на конституционния съд като „негативен законодател“ и за да се посочи значението на засилването на конституционнорправната защита на правата на гражданите. Разгледани са и редица други тенденции в еволюцията на европейското конституционно правосъдие. В тази част от дисертационния труд е обрнато внимание на процесите на глобализацията като фактор, който влияе върху развитието на европейския модел на конституционно правосъдие – една сравнително нова тема на изследване в правните науки.

Използването на различни подходи при изучаване на предмета на дисертационния труд, които често надхвърлят границите на традиционните за правната наука подходи, не са нарушили специфичния конституционнорправен анализ. Напротив, чрез тях той е предпоставен и допълнително аргументиран. Райна Георгиева е направила детайлен анализ на конституционното правосъдие от прецизна юридическа гледна точка. Поставен е акцент върху разглеждането на конституционните съдилища като специализирани органи на централната власт.

Глава трета е ориетирана към използване на изводите в предходните глави, за да се направи съпоставка между българското конституционно правосъдие в контекста на

европейския модел. Изложени и обосновани са предложения *de lege ferenda* за промяна на действащата правно нормативна уредба с цел ефективност и оптимизиране на българското конституционно правосъдие. Отново широко е използван историческият подход, който дава възможност за цялостно представяне на развитието на конституционното правосъдие в България като част от европейската правна традиция.

Изводите, направени в края на дисертационния труд, отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав и съдържа обобщение на постигнатите резултати и научни приноси, които по същество представляват заключение. Те са синтез на теоретичните изводи, направени в работата и изложени разбирания за европейския модел на конституционно правосъдие. Следва да се подчертае, че теоретични изводи и обобщения се съдържат във всяка глава от дисертационното изследване.

3. Научни приноси

Дисертационният труд съдържа редица теоретични и практико-приложни научни приноси и приносни моменти, които свидетелстват за високата стойност на научните резултати в областта на конституционното право. Той представлява успешен опит за самостоятелно научно изследване на българското конституционно правосъдие в контекста на европейския модел на конституционно правосъдие. Могат да бъдат изведени следните основни научни приноси.

-Направен е анализ на процесите на засилено въвеждане на **централизиран юрисдикционен контрол за конституционност** в контекста на поколенията конституции в Европа с цел обосноваване на връзката между конституционното правосъдие и демократичните принципи на конституционализма в Европа.

-Изведено е **понятието за модел** въз основа на сравнителноправно изследване – функционален елемент. По този начин е обърнато внимание на ефективността на юрисдикционния контрол за конституционност.

-Детайлно са изведени, определени и анализирани съществуващите **теоретични възгледи за основните характеристики на европейския модел** чрез изследване на въвеждането на конституционното правосъдие в Европа.

-Обосновано е **понятие за система на конституционното правосъдие**, като се поставят на обсъждане съответствието на съвремените конституционни юрисдикции с основните характеристики на европейския модел на европейско правосъдие.

-Направен е **сравнителноправен анализ на конституционните юрисдикции в ЕС**, като е използван еволюционния подход.

- Съществен принос е изследването на **отношенията между конституционните съдилища и Европейския съд по правата на човека**.

- Приносен момент в работата е обсъждането на **балансирането в отношенията между конституционните съдилища на европейските държави и Съда на ЕС**.

- Споделя се и се анализира идеята за **европейско правно пространство** през призмата на конституционното правосъдие.

-Направено е цялостно и детайлно изследване на системата на конституционното правосъдие в РБ.

- Приносни моменти в областта на конституционноправната теория се съдържат в изразените становища на докторантката по значими проблеми на конституционното правосъдие в РБ през призмата на конституционни принципи.

- Приноси от практико-приложен характер се съдържат в направените предложения за изменения на законодателство.

4. Заключение

Предвид направената характеристика на процедурата по публичната защита пред научно жури, изведените научни приноси и достойнствата на докторантката Райна Георгиева показват, че тя притежава умения за самостоятелни теоретични изводи. Дисертационният труд съдържа безспорни научни приноси, резултат от собствени

изследвания и самостоятелни теоретични и практико-приложни постижения в областта на конституционното право.

Дисертационният труд и процедурата по провеждане на публична защита пред научно жури са в съответствие със Закона за развитието на академичния състав на РБ, Правилникът за прилагане на ЗРАСРБ и останалите нормативни актове в областта на академичното развитие.

Посоченото ми дава основание убедено да изразя висока ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА за представения дисертационен труд „Европейският модел на конституционното правосъдие в XXI век и българският конституционен съд“ и качествата на докторантката, както и препоръка към научното жури да присъди на Райна Руменова Георгиева ОНС „доктор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.6. Право (Конституционно право).

Гр. София,

09.02.2022 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Бойка Чернева